

РЕПУБЛИКА СРБИЈА
ПРАВОСУДНА АКАДЕМИЈА

ПРАВИЛНИК

О ПРЕВЕНТИВНИМ МЕРАМА ЗА БЕЗБЕДАН И ЗДРАВ РАД НА РАДНОМ
МЕСТУ

Београд, фебруар 2019. године

Основне одредбе

Члан 1.

Овим правилником прописују се минимални захтеви које је послодавац дужан да испуни у обезбеђивању примене превентивних мера за безбедан и здрав рад на радном месту.

Члан 2.

Радно место, у смислу овог правилника, јесте простор намењен за обављање послова код послодавца у објекту намењеном за радне и помоћне просторије у којем запослени борави или има приступ у току рада и који је под непосредном или посредном контролом послодавца.

Радне просторије у смислу овог правилника јесу просторије и простор у којима се обављају процеси рада.

Помоћне просторије, у смислу овог правилника, јесу просторије које су намењене за хигијенске, санитарне и друге потребе запослених (просторије за одмор, санитарне просторије и др.).

Члан 3.

Опасност у смислу овог правилника, је све оно што може изазвати потенцијалну штету. Опасности могу да утичу на људе, имовину, процес рада, оне могу изазвати повреде на раду и болести, произвести материјалне губитке итд.

Ризик на раду у смислу овог правилника, се односи на могућност и на тежину повреде или обољевања насталог као резултат излагања опасностима.

Обавезе послодавца

Члан 4.

Послодавац је дужан да обезбеди запосленом рад на радном месту на којем су спроведене мере за безбедан и здрав рад утврђене у Прегледу мера за безбедан и здрав рад на радном месту.

Преглед мера за безбедан и здрав рад на радном месту одштампан је уз овај правилник и чини његов саставни део.

Члан 5.

Послодавац је дужан да обезбеди:

1) да саобраћајне површине намењене за кретање возила и лица (у даљем тексту: саобраћајне површине) ка излазима за евакуацију у случају опасности, као и сами излази, увек буду слободни;

2) да се редовно врши техничко одржавање радног места и опреме за рад, а нарочито опреме наведене у Прегледу мера за безбедан и здрав рад на радном месту, а све уочене недостатке који могу да утичу на безбедност и здравље на раду отклони одмах;

3) да се радно место и опрема за рад, а нарочито опрема наведена у тач. 4. и 5. Прегледа мера за безбедан и здрав рад на радном месту, редовно чисти и одржава на задовољавајућем нивоу хигијене;

4) да се редовно одржава и проверава исправност опреме и уређаја намењених за спречавање или отклањање опасности и/или штетности, а нарочито опреме наведене у Прегледу мера за безбедан и здрав рад на радном месту.

Члан 6.

Обавештавање запослених

Послодавац је дужан да запосленима и/или њиховим представницима за безбедност и здравље на раду обезбеди све информације које се односе на безбедност и здравље на раду, а нарочито о мерама које се предузимају у циљу остваривања безбедних и здравих услова за рад на радном месту.

Сарадња послодавца и запослених

Члан 7.

Послодавац и запослени и/или њихови представници за безбедност и здравље на раду дужни су да сарађују у вези са питањима која се односе на безбедност и здравље у складу са законом.

ПРЕГЛЕД МЕРА ЗА БЕЗБЕДАН И ЗДРАВ РАД НА РАДНОМ МЕСТУ

1. Стабилност и чврстоћа

Објекти намењени за радне и помоћне просторије морају да имају структуру и стабилност који одговарају њиховој намени.

2. Инсталације

Електричне инсталације

Електричне инсталације морају да буду пројектоване и постављене тако да не представљају опасност која може бити узрок пожара или експлозије. Сва лица морају да буду заштићена од опасног дејства електричне струје, односно од опасности од директног или индиректног додира инсталација и опреме под напоном.

При пројектовању, постављању и избору материјала и заштитних уређаја мора се узети у обзир висина напона, спољашњи утицаји и компетентност лица која имају приступ деловима инсталација

Електричне инсталације, а нарочито оне које су изложене спољашњим утицајима, морају се редовно прегледати и одржавати у исправном стању.

3. Саобраћајне површине и излази за евакуацију у случају опасности

Саобраћајне површине и излази за евакуацију у случају опасности морају увек да буду слободни и омогућавати излаз најкраћом саобраћајном површином до безбедног подручја.

У случају опасности, запосленима мора бити обезбеђена благовремена и безбедна евакуација са свих радних места.

Број, распоред и величина и излаза за евакуацију у случају опасности зависе од врсте опреме за рад која се користи, величине објекта у којем се налазе радна места и највећег броја лица која могу бити присутна у објекту.

Врата за евакуацију у случају опасности морају се отворати у правцу излаза из објекта. Коришћење клизних или ротационих врата, као врата за евакуацију у случају опасности није дозвољено. Врата за евакуацију у случају опасности не смеју да буду закључана или на други начин блокирана тако да их свако лице које треба да их користи не може лако и брзо отворити.

Саобраћајне површине и излази за евакуацију морају бити обележени одговарајућим ознакама, у складу са прописима о безбедности и здрављу на раду. Ознаке морају да буду постављене на одговарајућим местима и постојане.

Врата за евакуацију у случају опасности не смеју да буду закључана.

Саобраћајне површине и излази за евакуацију у случају опасности, као и саобраћајне површине и врата која омогућавају приступ њима, морају бити слободни од било каквих препрека тако да се могу користити у сваком тренутку без сметњи.

Саобраћајне површине и излази за евакуацију у случају опасности који захтевају осветљење, морају имати безбедно осветљење одговарајућег интензитета у случају престанка општег осветљења, односно престанка снабдевања електричном енергијом.

4. Откривање и гашење пожара

Откривање и гашење пожара мора да буде обезбеђено у складу са прописима о заштити од пожара, а нарочито да:

-у зависности од величине и намене објекта, опреме за рад и највећег могућег броја присутних лица у објекту, на радним местима се мора обезбедити довољан број уређаја и инсталација за гашење пожара и, где је то потребно, за откривање и јављање пожара;

-опрема за гашење пожара која није уграђена мора да буде лако доступна, једноставна за употребу и обележена одговарајућим ознакама које морају бити постојане и постављене на одговарајућим местима.

5. Проветравање на радним местима у затвореном простору

На радним местима у затвореном простору мора да буде обезбеђена довољна количина свежег ваздуха, узимајући у обзир радне методе и активности, односно послове који се обављају у процесу рада и физичке напоре који се захтевају од запослених.

Када се користе уређаји за климатизацију или вентилацију, рад тих уређаја не сме изазивати непријатност запосленима услед повећане брзине струјања ваздуха.

Све наслаге прашине и нечистоће у уређајима за климатизацију или вентилацију, које могу да угрозе здравље запослених услед загађења ваздуха, морају да буду одмах уклоњене.

6. Температура у радним и помоћним просторијама

У току рада температура у радним и помоћним просторијама у којима се налазе радна места мора да буде одговарајућа, у зависности од метода рада и активности, као и физичког оптерећења запослених.

Температура у просторијама за одмор мора да буде одговарајућа у складу са наменом тих просторија.

Прозори, кровни прозори и стаклене преграде морају да буду изведени тако да спречавају прекомерно дејство сунчеве светлости на радном месту у зависности од природе послова.

Температура, релативна влажност и брзина струјања ваздуха у радним просторијама морају да буду у складу са вредностима наведеним у Табели 1.

Табела 1.

Врста рада	Температура спољашњег ваздуха								
	до +5°C			од +5 до +15°C			више од +15°C		
	Температура [°C]	Рел. Влажност [%]	Брзина струјања [m/s]	Температура [°C]	Рел. Влажност [%]	Брзина струјања [m/s]	Температура [°C]	Рел. Влажност [%]	Брзина струјања [m/s]
лаки рад (рад без физичког напрезања)	18–28	max 75	max 0,3	18–28	max 75	max 0,6	max 28	28°C→55	max 0,5
								26°C→60 24°C→65 < 24°C→73	
средњи рад (лаки физички рад)	15 – 28	max 75	max 0,5	15–28	max 75	max 0,6	max 28	28°C→55	max 0,7
								26°C→60 24°C→65 < 24°C→73	

7. Природно и вештачко осветљење радних и помоћних просторија

Радна места морају да имају, у највећој могућој мери, довољно природне светлости и морају бити опремљена изворима вештачког осветљења који морају да обезбеде адекватну осветљеност у циљу остваривања безбедних и здравих услова рада.

Инсталације за осветљавање радних и помоћних просторија морају да буду постављене тако да не представљају опасност за запослене која би се појавила у зависности од врсте осветљења.

Радна места где су запослени посебно изложени ризицима у случају нестанка вештачког осветљења, морају бити опремљени безбедносним осветљењем одговарајуће јачине.

Осветљење на радним местима се обезбеђује и одржава у складу са условима радног процеса тако да осветљеност радног места буде равномерна и уједначена.

8. Подови, зидови, таванице и кровови радних и помоћних просторија

Подови радних и помоћних просторија не смеју имати опасне избочине, рупе или нагибе и бити клизави и морају бити стабилни и чврсти.

Подови радних и помоћних просторија морају да буду адекватно топлотно изоловани, узимајући у обзир врсту послова и физичке активности запослених.

Површине подова, зидова и таваница у просторијама морају да буду такви да могу да се чисте или одржавају на потребном нивоу хигијене.

Подови, зидови и таванице радних и помоћних просторија морају да буду отпорни на оштећење од механичких и других утицаја, водонепропусни и изведени тако да обезбеђују заштиту од атмосферских утицаја, буке и вибрација.

Провидни или прозачни зидови, а нарочито преградни зидови од стакла, у просторијама или у близини радних места и саобраћајних површина морају бити видно означени и израђени од безбедног материјала или на тим местима морају да буду заштићени тако да запослени не могу да дођу у контакт са њима или да претрпе повреду у случају њиховог лома.

Приступ крововима који су израђени од недовољно чврстог материјала не сме бити дозвољен, осим у случају када је обезбеђена опрема или су предузете посебне мере за безбедан рад на крову.

9. Прозори и кровни прозори

Прозори и кровни прозори морају да буду изведени тако да запослени могу да их отварају, затварају, подешавају или осигурају на безбедан начин. Када су отворени, не смеју се налазити у таквом положају да изазову опасност за запослене.

Прозори и кровни прозори морају бити пројектовани и изведени са опремом или на други начин опремљени уређајима који омогућавају њихово чишћење без ризика по запослене који обављају то чишћење и остале запослене који се налазе у непосредној близини.

10. Врата и капије

Положај, број и димензије врата и капија као и материјали од којих су израђени морају да буду одређени у зависности од природе и намене просторија или простора.

Провидна врата морају бити обележена одговарајућим, лако уочљивим ознакама.

Салонска врата и капије морају да буду провидна или да имају провидне површине.

Ако провидне или прозрочне површине на вратима и капијама нису израђене од безбедних материјала и ако постоји опасност, да у случају лома врата или капије, запослени претрпе повреду те површине морају бити заштићене од лома.

Клизна врата морају да буду уграђена са безбедносним уређајем који спречава да врата искоче из шина и да се сруше.

Врата и капије које се отварају на горе морају да буду уграђене са механизмом који спречава њихов пад.

11. Саобраћајне површине - опасне зоне

Саобраћајне површине, укључујући степеништа и места за доставу, морају бити размештени и изграђени тако да се обезбеди једноставан, безбедан и одговарајући приступ лицима и возилима на начин да запослени који раде у близини тих саобраћајних површина не буду изложени опасностима.

Димензије саобраћајних површина за кретање лица и/или превоз робе морају да буду одређене у зависности од броја могућих корисника и врсте активности које се обављају.

Ако на радним местима постоје места којима је приступ ограничен - опасне зоне, те зоне морају да буду опремљене направама које спречавају приступ неовлашћеним лицима. Потребно је предузети одговарајуће мере у циљу заштите запослених који су овлашћени да улазе у опасне зоне. Опасне зоне морају бити јасно обележене одговарајућим ознакама.

12. Ступеништа

Ступеништа се изводе и одржавају тако да обезбеђују:

- несметано излажење из свих делова објекта;
- потребну пропусну моћ;
- најкраћи пут према излазу из објекта са јасно означеним смером кретања ка ступеништу.

Ступеништа се изводе са ступеницама једнаког облика и димензија.

13. Димензије радних и помоћних просторија - слободан простор за запослене

Радне просторије морају имати довољну висину, површину пода и ваздушни простор тако да је запосленима омогућено да безбедно обављају свој рад, без ризика по њихову безбедност, здравље и благостање на раду, а вредности чисте висине, површине и запремине по једном запосленом морају бити једнаке или веће од одговарајућих вредности наведених у Табели 2.

Табела 2.

Послови који се обављају у радној просторији	Најмања величина слободног простора		
	Чиста висина [m]	Површина по једном запосленом [m ²]	Запремина по једном запосленом [m ³]
Пројектантски и административни послови	2,40	3,00	10,00

Чистом висином просторије, сматра се светла висина од завршеног пода до завршене таванице без неравнина, инсталација и уређаја.

Величине слободних простора на радним местима морају бити такве да омогућавају запосленима несметано кретање ради обављања радних активности.

Чиста висина помоћних просторија обезбеђује се и одржава тако да не буде мања од 2,60 m.

14. Просторије за одмор

У циљу обезбеђивања безбедности и здравља, запосленима морају да буду обезбеђене приступачне просторије за одмор.

Ако се просторије за одмор користе за узимање хране морају да имају умиваоник са топлом и хладном водом и обезбеђено проветравање.

15. Прва помоћ

Послодавац је дужан да обезбеди пружање прве помоћи, да оспособи одговарајући број запослених који ће увек бити на располагању за пружање прве помоћи. Мора се обезбедити превоз запослених, у случају повреде или изненадног обољења, ради обезбеђивања лечења.

Послодавац је дужан да обезбеди зидни ормарић или преносиву торбу за пружање прве помоћи у радним просторијама и просторима намењеним за рад на отвореном.

Један ормарић или преносива торба за пружање прве помоћи довољни су до 20 запослених, од 20 до 100 запослених и даље на сваких 100 запослених, још по један ормарић или преносива торба.

Опрема за пружање прве помоћи мора да буде доступна и приступачна на свим местима где услови рада то захтевају и обележена у складу са прописима. Адреса и број телефона најближе службе хитне помоћи морају бити истакнути на видном месту.

У Београду, 18.2.2019. године

Бојан Ранђеловић

Дипл.инж.заштите на раду

Ненад Вујић

Директор

ИДЕНТИФИКОВАЊЕ ОПАСНОСТИ И ИЗБОР ПРЕВЕНТИВНИХ МЕРА

Чеклиста: **КАНЦЕЛАРИЈСКИ РАД**

Извор: Приручник за процену ризика, Европска агенција за безбедност и здравље на раду

Део А: Да ли на раном месту постоји опасност?

ДА - уколико сте обележили бар један одговор који је означен са ●

**Истичемо да доле наведена листа не покрива све могуће случајеве у којима постоји
опасност**

ПИТАЊА	ДА	НЕ
РАДНА ОКОЛИНА		
Да ли је под без оштећења и препрека?	☐	☒
Да ли је микроклима одговарајућа (температура, влажност и проток ваздуха) у складу са националним законодавством?	☐	☒
Да ли је величина канцеларије одговарајућа броју запослених у њој (у односу на национално законодавство)?	☐	☒
Да ли канцеларија има природно осветљење?	☐	☒
У случају рада са видео дисплејима, да ли на прозорима постоје застори уз помоћ којих се елиминише светлост која смета екрану?	☐	☒
Да ли извори светлости, врата и прозори, намештај или зидови праве рефлексију на екран монитора?	☒	☐
Да ли бука омета пажњу и вербалну комуникацију?	☒	☐
Да ли каблови ометају запослене у њиховом слободном кретању и представљају опасност од спотицања?	☒	☐
Да ли запослени имају довољно простора за промену положаја?	☐	☒
Да ли се зграда одговарајуће чисти и одржава?	☐	☒
Да ли је опрема за прву помоћ на располагању и да ли су запослени обучени да је користе?	☐	☒
Да ли су стазе за евакуацију одговарајуће означене и да ли се држе чистим?	☐	☒
ВИДЕО ДИСПЛЕЈИ И РАЧУНАРИ		
Да ли су слике на видео дисплеју добре, јасне и одговарајуће величине?	☐	☒
Да ли су слике на видео дисплеју без вибрација?	☐	☒
Да ли корисник може лако да приступи подешавању и контрастима пре почетка рада?	☐	☒

ПИТАЊА	ДА	НЕ
Да ли основно и локално осветљење омогућава задовољавајуће светло и контраст између екрана и подлоге на видео пројекцији?	☐	☒
Да ли је растојање између екрана монитора и очију од 50 до 80цм?	☐	☒
Да ли је екран ослобођен од рефлексије која може да поремети видљивост?	☐	☒
Да ли је кућиште рачунара одвојено од монитора? Да ли је омогућен комфорни положај тела, руку и шака?	☐	☒
Да ли је простор за тастатуру и миша довољан за ослонац зглоба и чланка корисника?	☐	☒
Да ли су тастатура и миш у близини једно другом? Да ли су они на истом нивоу?	☐	☒
Да ли је површина тастатуре мат боје да би се спречила рефлексија?	☐	☒
Да ли се симболи на тастатури могу лако препознати, да би их запослени могли добро прочитати уколико се налазе у правилном радом положају?	☐	☒
ОПРЕМА НА РАДНОМ МЕСТУ		
Да ли постоје удобне столице које обезбеђују слободан покрет и комфоран положај тела?	☐	☒
Да ли је висина столице лако подесива?	☐	☒
Да ли је висина наслона столице подесива?	☐	☒
Уколико је неопходно да ли постоји ослонац за руке?	☐	☒
Уколико је неопходно да ли постоји ослонац за ноге?	☐	☒
Да ли најчешће коришћена опрема и други предмети на радном месту могу да се дохвате без окретања главе и тела?	☐	☒
Да ли висина стола омогућава покретљивост ногу и стопала?	☐	☒
Да ли је држач страница подесив, да ли може бити фиксиран у положај који омогућава комфортно читање за корисника?	☐	☒
ЕРГОНОМИЈА СОФТВЕРА		
Да ли софтвер омогућава извршење радних задатака?	☐	☒
Да ли софтвер може бити подешен за почетнички ниво?	☐	☒
Да ли софтвер обезбеђује помоћ на матерњем језику?	☐	☒
Да ли софтвер представља информације у форми прилагођеној кориснику?	☐	☒
Да ли запослени имају помоћ и стручну подршку у случају проблема са софтвером?	☐	☒
ОРГАНИЗАЦИЈА РАДА		
У случају континуираног рада испред екрана, да ли је могуће да се узме одговарајућа пауза или да ли запослени може мењати врсту посла?	☐	☒
Да ли је реална дужина рада испред екрана краћа од 6 часова дневно?	☐	☒
Да ли се послови запослених мењају?	☒	☐
Да ли запослени могу да контролишу редослед по којим обављају своје послове?	☐	☒
Да ли су запослени под изузетаним притиском да испуне циљеве у одређеном року?	☐	☒
Да ли послодавац обезбеђује адекватне информације, обуку и консултације пре почетка рада на радним местима на којима се користе рачунари?	☐	☒

ПИТАЊА	ДА	НЕ
Да ли се послови запослених мењају?	●	○
Да ли запослени могу да контролишу редослед по којим обављају своје послове?	○	●
Да ли су запослени под изузетаним притиском да испуне циљеве у одређеном року?	○	●
Да ли послодавац обезбеђује адекватне информације, обуку и консултације пре почетка рада на радним местима на којима се користе рачунари?	○	●
ОПАСНОСТ ПО ЗДРАВЉЕ		
Да ли се обраћа пажња на приговоре запослених да имају проблема са видом?	○	●
Да ли се вид запослених систематски контролише (као што се захтева националним законодавством)?	○	●
Уколико офтаматолошки преглед утврди да наочаре или контакт сочива запосленог нису одговарајуће за рад са видео дисплејом, да ли се запосленом обезбеђују неопходне наочаре за јасан вид?	○	●
Уколико се запослени жали на мускуло- скелетни бол (врата, кичме, рамена, ногу) да ли се ради ергономска процена радног места?	○	●

Део Б: Примери превентивних мера које се могу користити за смањење ризика

РАДНА ОКОЛИНА

- Израда редовне процене ризика
- Консултовање особља о одговарајућим променама у радном окружењу
- Мерење и надгледање параметара окружења
- Укључивање експерата када се дизајнирају или преуређују радна места

ВИДЕО ЈЕДИНИЦЕ И РАЧУНАРИ

- Обезбеђивање да се користи одговарајућа опрема за све врсте послова
- Узимање у обзир ергономских аспеката када се дизајнира или преуређује једно радно место

ОПРЕМА НА РАДНОМ МЕСТУ

- Редовно одржавање опреме
- Преуређење радног простора, ергономска интервенција

ЕРГОНОМИЈА СОФТВЕРА

- Обука запослених да користе софтвер
- Примена резултата техничког напретка, апдејтовање и ојачавање софтвера

ОРГАНИЗАЦИЈА РАДА

- Обезбеђивање упутстава запосленима о безбедности и здрављу на раду
- Континуирана процена ефикасности превентивних мера
- Консултовање запослених о одлукама у погледу организације рада
- Надгледање здравствених ефеката рада и радног времена и временског распореда

ОПАСНОСТИ ПО ЗДРАВЉЕ

- Увођење ергономске функционалности опреме на радном месту, поготово удаљености између стола, монитора и столице
- Адекватно осветљење, елиминација рефлексације и заслепљености на видео дисплеју
- Систематски медицински надзор здравља запослених, поготово када су у питању проблеми са видом и мускуло-скелетни проблеми